

Hap-uur en hooligans

Essays 1997-2012

Clemens Janzing

Copyright: (c) C. Janzing, 2013

ISBN: 978 9402 104 103

Inhoud

Het hap-uur, 1997	5
Over religie en ander geloof, 2007	20
Een kleine Verlichting, 2008	33
Bestaan als toeval, 2009	61
Reizen als confectie, 2010	75
Hooligans, 2010	80
Wat is nu eigenlijk mooi, 2012	95

1997

Het Hap-uur.

Lange tijd geleden was ik lid van de Ronde Tafel, een zogenaamde serviceclub voor mannen. We hielden ons bezig met discussies, goede werken en veel, veel drinken. Toen ik de veertig passeerde moest ik uit de club en werd lid van de Veertig Plus club, een gezelschap van ex-tafelaars.

Een verademing, zo voelde ik dat. We zien elkaar eenmaal per twee maanden. Daarbuiten nauwelijks. Voor mij een leefbare club. Lid van de Ronde Tafel zijn had, naast het ongetwijfeld gezellige, iets benauwends. Er moesten op gezette tijden serviceprojecten worden opgestart, variërend van het regelen van een busje voor bejaardenvervoer, tot de ondersteuning van een warmwaterproject op het Afrikaans continent. Ook bestond zoiets als interne

service, een vorm van bereidheid tot onderlinge hulpverlening die voor velen niet meer dan ‘zakelijk elkaar de bal toespelen’ omvatte.

De club was een mannenclub, dat wil zeggen een club met alleen mannen. Dit betekende niet dat vrouwen geen rol speelden. Veel van wat er in echtelijke situaties gebeurde ging over tafel, zij het na flinke hoeveelheden wijn of bier. Ik vroeg me af of dit niet de functie van een mannenclub is: los, ja bevrijd zijn van een kwellende verplichting tegenover het andere geslacht en als onder moeders rokken vandaan gezellig samen spelen. Het doet denken aan een fantasie die een collega met mij deelde: met alleen mannen in een pension wonen, de bar goed gevuld, een biljart in de huiskamer een hospita zonder seksuele behoeften, maar wel een bordeel om de hoek.

Maar er was nog iets wat ik voor mijzelf als meer aan leeftijd gebonden beschouw. In de club lag een element van troost. We wilden het maken in het leven, maar ieder van ons kwam zichzelf daarin tegen. De een werd ontslagen, de ander lag in echtscheiding, weer een ander verloor een kind. De club had iets van genezend balsem die ook als smeermiddel voor het knarsende leven diende.

Nu is er de Veertig Plus Club. Een club met een losser verband. Geen serviceverplichtingen meer, geen veertiendagelijkse confrontaties, geen onderlinge wedijver. Gemeenschappelijk is dat ieder op zijn stek zit - maatschappelijk gesproken -, het nodige heeft meegemaakt, de kinderen de deur uit zijn. Waar in eerdere jaren het carrière maken zwaar woog, reflecteren we nu op ons bestaan, op wat er nog te genieten valt, maar ook over onze leeftijdgebonden kwaaltjes. Voor enkelen is de dood, hetzij bij henzelf

of in hun omgeving heel dichtbij. Ook hier is troost en wel rondom de eindigheid van het leven en hoe we er tegenover staan. Elke bijeenkomst - de gemiddelde leeftijd van de leden is inmiddels de vijftig gepasseerd - heeft iets van 'goed dat we elkaar in leven treffen'. We lachen veel met elkaar en - dit deden we vroeger niet - we raken elkaar meer aan.

Groepen, in dit geval mannengroepen, hebben iets speels, ondeugends en zijn vervuld van troost. Je zou zeggen dat hier een paradijselijke situatie bestaat. Maar er is iets anders. De betreffende mannengroepen, Ronde Tafel en Veertig Plus Club, kennen nauwelijks allochtonen. Tijdens de jaren dat ik tafellid was, is door de landelijke organisatie van de Ronde Tafel openlijk steun betuigd aan het apartheidsregime te Zuid-Afrika. In de clubs die ik meemaakte bestonden hier en daar uitgesproken

xenofobe, racistische en soms ook fascistische onderstromen. Zo is de Veertig Plus Club waar ik graag aan deelneem te gast bij een zeilmanifestatie samen met de Ronde Tafel en een andere club van ex-tafelleden. Tot de onderdelen van dit vermakelijke festijn behoort onder meer het Hap uur. Het woord is vernederlandst 'happy hour' en is ook een Hap uur, waarin dus veel wordt gegeten en gedronken. Ter voorbereiding is een forse hoeveelheid champagne en gerookte zalm en paling ingeslagen. Deze worden in korte tijd (ongeveer 2,5 uur) door een vijftigtal mannen soldaat gemaakt. Dit is allemaal gezellig en het smaakt prima. Tot er een regressief fenomeen ontstaat: er wordt door iemand vanaf de boot geroepen naar dames op de wal. Sommige dames roepen iets terug, anderen versnellen hun pas. Dan gaat iemand een mop vertellen, meestal de vaste moppenverteller. Een mop is - soms - leuk maar de daad 'moppen

vertellen' verraadt volgens mij leegheid in de groep, onvermogen om als afzonderlijke personen aan een sfeer vorm te geven. Moppen vullen leegte, net als kloostermoppen een muur in lege ruimte vormen. Na het lachen is er meestal stilte en dit verraadt het onvermogen. In een grote groep je nek uitsteken of zo maar over iets beginnen is nu eenmaal eng. De moppenverteller gaat over tot de volgende mop meestal van seksuele en daarna van racistische aard. Nu is het de Surinamer, de Marokkaan, de criminele allochtoon, de Turk, de neger die de aanleiding voor gemeenschappelijke vreugde is. Na het laatste gelach zijn de flessen leeg en is de vis op. Toen ik tijdens een Hap uur enige jaren geleden op racisme wees, werd ik buiten de boot boven het water gehouden, wat ikzelf komisch vond. Anderen bleken achteraf geschrokken.

Er zijn veel beschouwingen gemaakt over de grote groep. Freud, de grondlegger van de psychoanalyse, sprak in zijn essay 'Totem und Tabu' over de oerhorde die de vader vermoordt en de totem als symbool van de vader vereert. Het Hap uur verradt iets van die oerhorde, het lijkt of individuen versmelten tot een wazig geheel, de champagne werkt als katalysator. De totem is de zeilboot en er is een afgrenzing tegenover de buitenwereld. Zo van 'wij op dit schip' tegenover de anderen, vooral vrouwen. Interessant is dat hier wortels zijn van fascistische stromingen. Er is boosheid op asielzoekers die alleen maar profiteren van 'onze vetpotten', er is minachting voor allochtone landgenoten, angst voor gedeelde seksuele intimiteit en sommigen hebben angst voor desintegratie van de samenleving en fantaseren over emigreren naar een onbewoond eiland. Er is boosheid op de democratie die Jan en alleman maar laat

meebeslissen want 'een zakelijk ingesteld persoon zou hier toch anders mee omgaan'. Is het toeval dat Jan Timmer voormalig president directeur van Philips zo op Mussolini lijkt? Ik wil niet beweren dat Timmer dezelfde laakbare ideeën en inzichten als die van deze dictator erop na houdt, maar de wijze waarop hij de operatie Centurion predikte - 'alle neuzen een kant uit' - deed daaraan denken en was dat nou net niet het probleem van de jaren dertig tot vijfenveertig?

Deze invallen leiden tot de redenering dat groepen nog een andere functie bezitten: het afweren van onderscheidingsangst. Dit laatste is een begrip dat verwijst naar de vrees zich te onderscheiden, anders te zijn dan anderen. Ik bedoel niet zoiets als het populaire 'jezelf zijn'. Dat is immers zo'n uitgekleed begrip die eerder naar uniforme vrijetijdskleding als